



Geliş Tarihi: 08.11.2022  
Kabul Tarihi: 14.12.2022  
Yayın Tarihi: 15.12.2022

PHASELIS

VIII (2022) 237-245  
DOI: 10.5281/zenodo.7440933  
journal.phaselis.org

## 2022 Yılı Salda-Yeşilova Yüzey Araştırması

### *Salda-Yeşilova Survey of the Year 2022*

F. Eray DÖKÜ\*

**Öz:** Bu çalışma 2022 yılında araştırmalarına başlanan Salda-Yeşilova Yüzey Araştırmalarının (SAYA) bir raporunu sunmaktadır. Burdur'un Yeşilova ilçesi ve merkezini, Yarıklı köyü (Takina), Kayadibi köyü (Keretapa? / Diokaisareia?) ve toplamda on dört farklı mevkiyi kapsayan ilk sezon araştırmalarında *khamosorion* ve lahit tipinde yazıtlı ve yazıtsız mezarlar, ağırlık taşları (*litus*), antik yerleşim izleri, epigrafik materyaller, Geç Demir Çağı'ndan Doğu Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen seramik parçalarına kadar geniş yelpazede materyal kültür kalıntısı tespit edilmiş; önceki araştırmacılar tarafından bulunan ve yayınlanan eserler de dahil olmak üzere tüm eserlerin kayıtları alınmış ve belgelenmeleri yapılmıştır.

**Anahtar sözcükler:** Salda, Yeşilova, Yüzey Araştırması, Takina, Keretapa/Diokaisareia

**Abstract:** This study presents a report of the Salda-Yeşilova Survey (SAYA), which started in 2022. The first season of survey includes Yeşilova and its centre, Yarıklı village (Takina), Kayadibi village (Keretapa? / Diokaisareia?) and a total of fourteen different sites. The survey yielded a wide range of material cultural remains, including *khamosorions* and sarcophagi with and without inscriptions, weight stones (*litus*), traces of ancient settlement, epigraphic material, and sherds dating from the Late Iron Age to the Eastern Roman Empire. All artefacts, including those found and published by previous researchers, have been catalogued and documented.

**Keywords:** Salda, Yeşilova, Field Survey, Takina, Keretapa/Diokaisareia

### Giriş

Salda-Yeşilova yüzey araştırmaları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleriyle, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bap Birimi 0847- Gündümlü- 22 nolu projesi yanında, Türk Tarih Kurumu Başkanlığı, Kibyra Kazı Başkanlığı ve Lago Di Salda oteli yönetiminden alınan desteklerle sürmüştür. 2022 yılı araştırmalarında, Burdur Yeşilova ilçesi, Yarıklı köyü (Takina), Kayadibi köyü (Keretapa?/Diokaisareia?) ve Yeşilova ilçe merkezinde belgeleme çalışmaları yapılmıştır. İlçe merkezi ve iki farklı köyde toplamda on dört farklı mevki incelenmiştir (Fig. 1). Bu mevkiler; Yeşilova İlçe Merkezi, Yaşar Büyüktekin Parkı (Üçgen Parkı); Yarıklı Köyünde Takina yerleşimi olan, Asar Tepe mevki, *nekropolis*ler Büyük Beşiktaş, Küçük Beşiktaş, Çeşnir, Köyiçi, Höyük mevki, Aşağı Höyük, Tekke mahallesi ve Kayadibi Köyünde Kale, Tümülüs I-II ve Karaveli Tümülüsü mevkileridir.

\* Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Burdur. eraydoku@mehmetakif.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0002-9797-2580>  
Makale Türü: Araştırma | Geliş Tarihi: 08.11.2022 | Kabul Tarihi: 14.12.2022 ; Dökü E. 2022, "2022 Yılı Salda-Yeşilova Yüzey Araştırması". *Phaselis* VIII, 237-245.

### Yeşilova İlçe Merkezi

Yeşilova ilçe merkezinde yapılan çalışmalarda iki farklı alanda arkeolojik materyal tespiti ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır.

### Yeşilova Kaymakamlığı Bahçesi

Bu alanda yürütülen çalışmalarda toplamda 10 farklı arkeolojik materyalin Kaymakamlık binasının bahçesinde konumlandığı tespit edilmiş ve eserlerin belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu arkeolojik materyaller; bir yivli sütun tamburu, bir adet sütun tamburu, bir adet lahit teknesi, bir adet Dionysos'a adanmış sunak, bir adet kırık sunak parçası (Fig. 2), bir adet kabartmalı mezar steli, bir adet dibek, bir adet mimari ornament bezemeli blok parçası, bir adet sütun başlığı parçası, bir adet sunu masası olduğu tahmin edilen yazıtlı blok parçası olarak sayılabilir.

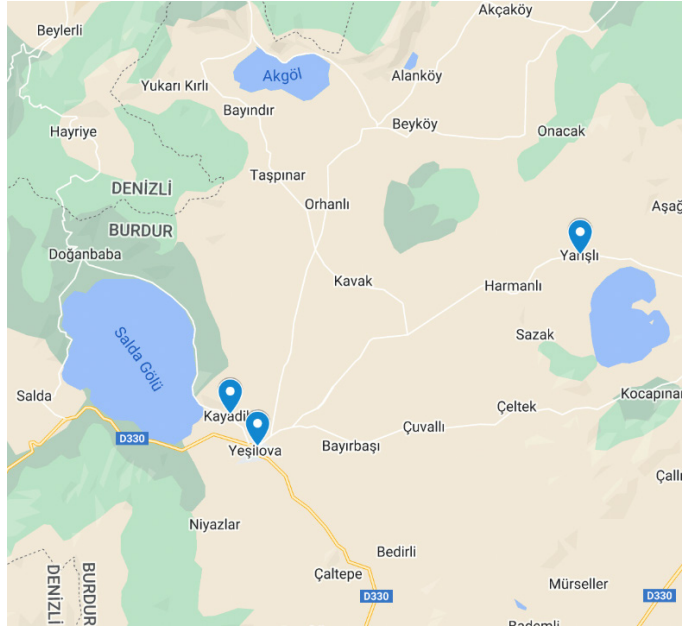


Fig. 1. 2022 Yılı Salda - Yeşilova Yüzey Araştırması Çalışma Alanları.

### Yaşar Büyüktekin (Üçgen) Parkı

Yeşilova ilçe merkezinde yer alan Yaşar Büyüktekin (Üçgen Park) Park içinde 6 farklı arkeolojik eserin tespiti yapılmış ve belgeleme çalışmaları tamamlanmıştır. Yerel halkça, Karaatlı - Gençali Köyü arasındaki Samıklı Mevkiinden geldiğini belirtilen 6 arkeolojik eser; yarım işçilikli lahit, yazıtlı silindirik mil taşı, beşik çatılı ve alınlığında Medusa kabartması bulunan lahit kapağı, dibek, bir adet kireçtaşı blok, ve korniş olduğu tahmin edilen blok olarak sıralanmaktadır.



Fig. 2. Yeşilova Kaymakamlığı Önü Dikdörtgen Sunak Parçası.

### Yarışlı Köyü Araştırmaları

Yeşilova ilçesine bağlı Yarışlı köyünde yürütülen çalışmalar toplamda altı farklı mevkide gerçekleştirilmiş ve araştırma kapsamında kalan alanlarda gerekli belgeleme çalışmaları yapılmıştır.

### Asar Tepe Mevki (Takina)

Takina (Yarışlı Köyü- Asar Tepe) olarak lokalize edilen yerleşim Burdur, Salda İlçesine bağlı Yarışlı köyü merkezinin kuş uçuşu 750 m. kuzey batısında yüksek olmayan, Asar tepe<sup>1</sup>, Büyük ve Küçük Beşiktaşlı olarak adlandırılan alandır. W. M. Ramsay Phrygia araştırmaları sırasında, Phrygia'nın güney sınırı olarak Takina'dan da söz ederken, Ravennalı coğrafyacının, burayı Tagena olarak adlandırdığını söyler<sup>2</sup>. Ayrıca, daha çok Apameia (Afyon) ile bağlantılı olarak gördüğü, Takina yerleşiminden geçen Roma yol güzergahının, bir bölümünün Takina'dan geçtiğini bu araştırmalar sonucunda belirler<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Ramsay 1887, 361, 366-368; 1895, 218, 276, 278, 295-297.

<sup>2</sup> Ramsay 1895, 295.

<sup>3</sup> Ramsay 1895, 295-297.

Yarışlı köyünde bulunan miltaşları, bu yolun kanıtlarıdır<sup>4</sup>. Ramsay'e göre yol, Manius Aquillius tarafından MÖ 129 yılında organize edilen ve olasılıkla Ephesos'a giden yolun bir parçasıdır, D. Frenche ise bu miltaşlarında okunan uzaklığın, Bergamayı işaret ettiğini söyler<sup>5</sup>. Böylece Ramsay'e göre coğrafyacı Claudius Ptolemaios tarafından Gazena olarak anlatılan Takina yerleşimi Apameia'ya bağlı bir köy ya da kasaba olmalıdır<sup>6</sup>.

Takina yerleşimini<sup>7</sup> önemli kılan diğer buluntu, Caracalla'nın bir reskripti'dir (hukuki içerikli cevap yazısı). Yazıt, aşağıda da ayrıntılı olarak anlatılacağı gibi, Yarışlıdan Sazak köyüne giden yolun solunda taş temel ve kerpiç duvardan oluşan eski evin duvarlarında tespit edilmiştir. 10 parça halinde halen binanın temellerinde görülür. Farklı ölçülerdeki yazıt fragmanları ilk olarak gezginler tarafından bulunarak kaydedilseler de, yazıt 1975 yılında D. French tarafından belgelenmiş ve sonrasında, S. Şahin ve D. French tarafından yayınlanmıştır<sup>8</sup>.

S. Şahin ve D. French'e göre:

*“Caracalla'nın reskripti, yazıt içeriğinden anlaşıldığı üzere, Takina halkının, Roma askerlerinin keyfi davranış ve çapulculuklarına ilişkin bir şikayetinden kaynaklanmıştır. Köyün imparatorluk malikanesinde bulunuşu, Takina'lılara, şikayetlerini resmi kanaldan değil, imparatorun bir azatlısı olan malikane kahyası tarafından doğrudan imparatora iletme olanağını sağlamıştır. Takina'nın Roma'ya gelen temsilcilerine anlaşılan, reskriptin Yunanca bir kopyası verilmiştir. Bu kopya, yedi tanığın huzurunda hazırlanmış ve doğruluğu saray arşivinin bir yetkilisi tarafından teyid edilmiştir”<sup>9</sup>.*

Takina yerleşimi ve Caracalla reskripti hakkında son çalışma, S. Destephen tarafından Takina Dosyası ana başlığı altında yapılmıştır<sup>10</sup>. Bölgede araştırma yapan G. E Bean<sup>11</sup> ve sonrasında M. Özsaıt, N. Özsaıt ve G. Labarre<sup>12</sup> ise Takina nekropolisi olan ve bazıları yazıtlı khamazorionların izlendiği Büyük ve Küçük Beşiktaş mevkiilerinde çalışmalar yaparlar.

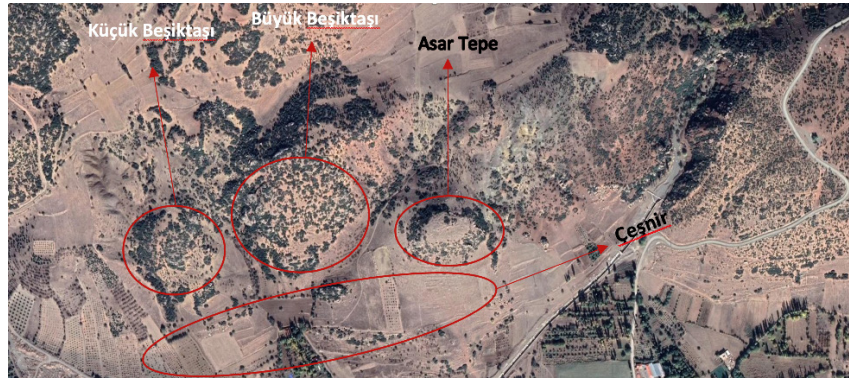


Fig. 2. Takina Yerleşimi: Asar Tepe, Büyük Beşiktaş, Küçük Beşiktaş, Çeşnir Mevkii.

Son olarak D. H. French, Takinada bulunmuş olan ve MÖ 129- 126 yıllarına tarihlenen iki mil taşını ayrıntılı olarak çalışır. M. Aquillius tarafından yaptırılan Pergamon'dan Sideye kadar uzanan Roma

<sup>4</sup> Ramsay 1895, 295-296; French 2012, 10, 40-41.

<sup>5</sup> Ramsay 1895, 295-296; French 2012, 10, 40-41.

<sup>6</sup> Ramsay 1895, 296.

<sup>7</sup> Bölgenin yerleşim biçimleri A. Karakaya tarafından çalışılmaktadır.

<sup>8</sup> Şahin & French 1987, 133-150.

<sup>9</sup> Şahin & French 1987, 133-150.

<sup>10</sup> Destephen 2007, 147-173.

<sup>11</sup> Bean 1959, 67-117.

<sup>12</sup> Labarre et al. 2010, 59- 88.



yol güzergahında bulunan mil taşları, kesin güzergahın çizilmesi için önemlidir<sup>13</sup>.

Yüzey araştırmalarımız yarışlı köyünün kuzeyinde yan yana konumlanmış üç tepecikten (Fig. 2) doğuda yer alan 1. Derece sit alanı içerisindeki Asar Tepe mevkiinde başlatılmıştır. Takina olarak lokalize edilen Asar Tepenin güney eteklerinden ve zirvesine kadar, kuru duvar tekniğinde, moloz taş duvarlar görülmekteyse de, yoğun erozyon nedeniyle yapılar tanımlanamaz durumdadır. Olasılıkla bu mekanlar sivil kullanım için yapılmıştır. Bu alanda blok taşlarla yapılan kamu binalarına ait herhangi bir yapı bütünü tespit edilememiştir. Tepenin zirvesinde moloz taş duvarlar ve bu duvarlara ait taş akıntısının izlendiği güney yüzde Geç Demir Çağından, Doğu Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar geniş bir yelpazede seramik buluntular tespit edilmiştir. Yine bu alanda bir adet aslan ayağı kabartması olan taş eser parçasına (Fig. 3) ve bir eşik taşı parçasına (Fig. 4) rastlanılmış olmasına karşın herhangi bir anıtsal mimari izlenmez.



Fig. 3. Takina Asar Tepe aslan ayağı.



Fig. 4. Takina Asar Tepe eşik taşı parçası.

### Büyük Beşiktaş

Asar Tepenin hemen batısında konumlanan bu tepecik (Fig. 2), araştırmanın seyri açısından çok büyük önem arz etmektedir. Bu alan Takina yerleşiminin nekropolisi olarak tanımlanmıştır (Fig. 5).

Takina yerleşimi ve nekropolisinde, G. E. Bean 1956 yılında yaptığı çalışmada Büyük Beşiktaşında 96 adet *khamosorion* tespit etmiş ve *khamosorion*ların güney yüzlerindeki yazıtlar okunmuştur. Ardından Mehmet Özsait, Nesrin Özsait ve Guy Labarre tarafından alanda çalışmalar yürütülmüş ve yazıtlar gözden geçirilmiştir. 2022 yılı araştırmalarımızda ise 112 *khamosorion* ve lahitlere ait podyumlar tespit edilmiştir. Tespit edilen 112 *khamosorion*un yüzey-



Fig. 5. Takina'nın Büyük Nekropolisi, Büyük Beşiktaş Hava Fotoğrafı.

den görülebildiği ölçüde belgelenmeleri tamamlanmıştır. Ayrıca yazıtlar ekip üyemiz Ş. Kileci tarafından incelenmiştir. Bu 112 *khamosorion*un yanı sıra, ölçülerinden anladığımız kadarıyla *khamosorion*ların kapaklarının yapılması için iki taş kesim alanı, 3 adet lahit için ana kayadan oluşturulmuş podyum, lahit parçaları ve daha önceden kaçak kazılarla ortaya çıkarılmış yeraltı taş sandık mezar tespit edilmiştir. *Khamosorion*ların 13 tanesi üzerinde bulunan yazıtlar

<sup>13</sup> French 2012, 10, 40-41.

belgelenmiştir<sup>14</sup>.

Büyük Beşiktaşlı olarak adlandırılan Takina yerleşimi büyük *nekropolisinde khamosorionlar*, tepenin zirvesinden başlamak üzere, farklı sayılarda gruplar oluşturacak şekilde toplanmıştır. Tepenin güney batı yamacında yoğunlaşırlar. Büyük çoğunluğu doğu batı uzanımlı olmakla beraber, daha az sayıda kuzey güney yönlenmesiyle yapılmışlardır. Ana kaya oyularak oluşturulan teknelerin TBBKH 7 nolu örnekte görüldüğü gibi, *tabula ansata* yer almasına karşın yazıtlar bu alanın dışına yazılmıştır. TBBKH 9 nolu *khamasorionun* üzerindeki yazıtın doğu ve batı köşelerde, farklı boyutlarda ve geç bir dönemden kalan izler olarak, daire içindeki iki haç motifi izlenmiştir (Fig. 6). Teknelerde herhangi bir bezeme görülmez. Tespit edilen *khamasorionların* yazıtların olduğu güney yüzleri büyük çoğunlukla kırıktır. Kırık olan bu yüzlerin de yazıt içerdiğini düşünmek akla yatkın görünmektedir. Özellikle tepenin alt kısımlarında tespit edilen *khamosorionların* oldukça kaba tıraşla bırakıldığı belgelenmiştir. Teknelerin büyük çoğunluğunun içerisinde yastık izlenmektedir. Kapanlar üçgen çatılıdır, akroterleri izlenir ve kapağın dört bir yanı profillerle çerçevelenmiştir. Az sayıdaki kapağın uzun yüzünde yazıtlara rastlanmıştır. Bu *nekropolis* Takina yerleşiminin büyük mezarlığıdır. Kayalık tepenin batısında bulunan ve Küçük Beşiktaşlı olarak adlandırılan alan ise *nekropolisin* devamı niteliğindedir.



Fig. 6. Büyük Beşiktaşlı *Khamasorion* Üzerinde İzlenen Haç Motifi (TBBKH 9).



Fig. 7. Küçük Beşiktaşlı *Khamasorion* (TKBKH 1).

### Küçük Beşiktaşlı

Büyük Beşiktaşlı'nın hemen batısında konumlanan bir tepedir (Fig. 2). Bu tepede yürütülen çalışmalarda, 21 adet *khamosorion* saptanmış ve belgelenmiştir (Fig. 7). Mezarların yanı sıra alan içinde, kırık çatı kiremitlerinin de tespit edildiği, moloz taş duvarlarla oluşturulan mekanlar, blok parçası, sandukası saptanamayan üç bağımsız kapak ve lahit podyumu parçaları tespit edilmiştir. Bu tepelikte yer alan küçük ölçekli kayalık, Büyük Beşiktaşlı *nekropolisinde* izlenen *khamosorionlarla* aynı işçilikte yapılmışlardır. *Khamosorionların* yönleri doğu-batı, kuzey-güney uzanımlıdır. Teknelerde ise bezeme ve yazıta dair izler yoktur. Bunun dışında tepelik üzerinde belgelenen *khamasorionlar* üzerinde, Büyük Beşiktaşlıdaki *khamasorionların* aksine *krepidoma* benzeri mimari detay izlenmemiştir.

### Çeşnir Mevkii

Çeşnir Mevkii Asar tepe ve Büyük Beşiktaşlı'nın hemen güneyinde (Fig. 2), tepe eteğindeki kayalıktır. Takina yerleşimi olarak adlandırılan Asar Tepe'de izlenen seramik repertuvarına benzer seramikler

<sup>14</sup> Yazıtlar Ş. Kileci tarafından revize edilmekte ve yayına hazırlanmaktadır.



gözlenmiştir. Alanda yürütülen çalışmalarda toplamda 15 farklı arkeolojik alanın tespiti yapılmıştır. Bunlardan üç tanesi şarap işliğı olarak düşünülürken<sup>15</sup>, iki tanesi taş kesme alanı olduğu saptanmıştır. Yerleşimin işlikler alanı olarak tanımlayabileceğimiz bu kayalık çevresinde, şarap işlikleri ile bağlantılı olarak 5 farklı *litus* (ağırlık taşı) tespit edilmiş ve belgelenmeleri yapılmıştır. Aynı mevkide yürütülen çalışmalarda, Büyük ve Küçük Beşiktaşında tespit edilen *khamasorionlarla* benzer işçilikte, 5 adet *khamasorion* tespit edilmiş ve belgeleme işlemleri yapılmıştır.

### Höyük Mevkii

Köyün içinde bulunan ve Höyük olarak tescilli bu alanda yapılan çalışmalarda, höyük üzerinde Geç Demir Çağı'ndan, Doğu Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar geniş bir repertuvarda seramikler tespit edilmiştir. Herhangi tanımlı bir yapı izlenmez.

### Yarışlı Höyük

Yarışlı köyü ile Sazak köyü arasındaki yolun batısında, Yarışlı gölü batı kıyısında konumlanan ve Aşağı höyük olarak tescilli yapılmış olan Yarışlı höyük (Fig. 8), daha önce Mehmet Özsait tarafından 1970'li yıllarda yürütülen yüzey araştırmalarda incelenmiş olup seramik buluntularına dayanarak en İlk Tunç Çağı'na tarihlenmiştir<sup>16</sup>. Yaptığımız incelemelerde ise Tunç Çağı seramiklerinin yanında, Geç Demir Çağı'nın başına tarihlenebilecek boyalı parçalar izlenir. Roma Dönemi'ne ve geç antikçağa kadar geniş bir zaman aralığında höyükte yerleşim olduğu anlaşılmıştır.



Fig. 8. Yazır Köyü Aşağı Höyük Doğudan Görünümü.

### Yarışlı Köy İçi

Yarışlı Köy merkezinde yürütülen çalışmalarda, 21 parça arkeolojik materyale rastlanmıştır. Bu 21 parçanın 10 tanesi belirli bir yazıta aittir. İmparator Caracalla'nın mektubu olarak bilinen yazıtta önceki araştırmacılar tarafından yerleşimin adı Takina olarak okunmuştur. Bahsi geçen yazıt köyün içinde, Sazak yolu üzerinde moloz taş temel ve kerpiç duvarla yükseltilmiş eski bir köy evinin batı cephesinde 10 parça olarak izlenir. Parçalar duvar malzemesi olarak kullanılmıştır (Fig. 10). Aynı konutun duvarında, bu mektuptan bağımsız bir parça daha yazıt bulunmaktadır. Bu buluntulara ek olarak yapının duvarının aynı yüzünde 1 sofit parçası ve bir eşik taşı olduğu düşünülen mimari blok tespit edilmiştir.

Yine köy içinde eski camii mevkii olarak isimlendirilen alanda bulunan terk edilmiş eski bir köy evinin bahçesinde ise 8 parça arkeolojik materyal tespiti yapılmıştır. Bunlar sırası ile 3 farklı sütun

<sup>15</sup> Söz konusu işlikler ekip üyelerimiz A. B. Can ve C. Sazak tarafından yayına hazırlanmaktadır.

<sup>16</sup> Özsait 1976, 86.

tamburu, bir dibek, bir parça oturma sekisi, bir dorik sütun başlığı), bir postament kaide ve yapının merdivenin ilk basamağında 10 satırdan oluşan bir yazıt olup belgeleri tamamlanmıştır.

### Yarışlı Köyü Tekke Mahallesi

Yarışlı köyüne 1 km mesafede olan Tekke mahallesinde gerçekleştirilen çalışmalar esnasında 9 parça arkeolojik eser ile karşılaşmıştır. Bu eserlerin belgeleme işlemleri yapılmış olup bu eserlerin Beşiktaş mevkiinden getirildiğini aktarılmıştır. Bahsi geçen eserler, Tekke mahallesi caminin inşaatında kullanılan yivli sütun parçası, caminin karşı köşesinde bulunan daha sonraki kullanımlarda ezme teknesi olarak kullanılan lahit teknesi, caminin önünde bulunan yivli sütun parçası, mevki içinde modern bir konutun hemen önünde tespit edilen mimari blok parçası, yine mevkinin içinde bulunan bir konutun bahçesinde ise iki *litus*, ışıklar ile ilintili olduğu tahmin edilen ama işlevi tespit edilemeyen blok taşlar ve iki sütun tamburudur.



Fig. 9. Yazır Köyü Caracalla Mektubuna Ait Yazıt Parçalarının Bulunduğu Ev.

### Kayadibi Köyü (Keretapa- Diokaisareia?)

Kayadibi köyü Burdur Yeşilova ilçesinin kuzey batısında, Salda gölü doğu kıyısında yer alır. Ramsay ve N. P. Milner, Phrygia ve Pisidia araştırmaları sırasında Kayadibi köyü ve çevresini Keretapa ve geç dönem diğer ismi olan Diokaisareia olarak lokalize eder<sup>17</sup>.

Köy sınırları içerisinde yürütülen çalışmalar boyunca toplam 5 farklı noktada çalışmalar yürütülmüştür. Bunlar; Kale Mevkii, Köy mezarlığı içi, Karaveli Tümülüsü, Tümülüs 1 ve Tümülüs 2 olarak sıralanabilmektedir.

### Kale Mevkii

Salda Gölü'nün hemen doğu kıyısında bulunan Kayadibi köyünün üzerinde yükselen dağın zirvesine, Ramsay<sup>18</sup>, Th. Corsten ve O. Hüllden'in<sup>19</sup> ilk defa bahsettikleri kale ve içinde yerleşim izleri görülür (Fig. 10). 2023 yılı çalışmaların yürütüleceği alanda bölgenin coğrafyasını ve yerleşim organizasyonlarını anlamak, gelecek senelerde yapılacak işlerin planlanmasını oluşturmak amacı ile bir ön keşif çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar esnasında tamamıyla kendi kayalığından elde edilen farklı boylarda moloz taşlarla kuru duvar tekniğinde yapılmış, dış sur ve genişliği ortalama 400 m.

<sup>17</sup> Ramsay 1887, 360-362; 1895, 275-278, 328-326; Bean 1959, 91 n. 49; Robert 1962, 105 vdd.; Milner 1998, 53-58.

<sup>18</sup> Ramsay 1887, 361 dn. 41.

<sup>19</sup> Corsten & Hüllden 2012, 48-54.

olarak ölçülen iç sur tespit edilmiştir. Bu iki farklı alandan Geç Demir Çağından?–Doğu Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar geniş bir repertuvar sunan seramikler izlenir. Çalışmalarda oda olduğu düşünülen ve iç sur üzerinde konumlanan alanların belgelemesi yapılmıştır. Ayrıca dış surda içinde de görülen yoğun seramik, çatı kiremiti ve pithos parçaları yanında, sur duvarı ile bitişik mekan duvarları, alanın geniş bir zaman aralığında kullanıldığını anlatan en önemli emareler olmuştur.

### **Tümülüs I – II (Kayadibi Köy Mezarlığı İçi)**

Kayadibi Köyü merkezi içerisinde bulunan ve modern mezarlık olarak kullanılan alanda yürütülen çalışmalar esnasında Tümülüs I ve Tümülüs II olarak tescil edilen tümülüslerde çalışmalar yapılmıştır. Yürütülen çalışmalar sırasında tümülüslerin civarında 7 farklı arkeolojik eser tespit edilmiştir. Bunlar; 2 adet altar, 2 adet eşik taşı, musalla taşı olarak kullanılan, yazıtlı lahit teknesi parçası, oturma sekisi ve toplamda 9 parçadan oluşan mimari blok parçalarıdır.



Fig. 10. Kayadibi Köyü Kayadibi Kalesi

Tümülüs I ve Tümülüs II'de bu anıtsal mezarları tarihleyebilecek arkeolojik materyale rastlanmamıştır. Buna karşın yukarıda da bahsedildiği gibi tümülüslerin etrafında Roma dönemi mimari bloklarına ve az sayıda seramiğe rastlanılmıştır.

### **Karaveli Tümülüsü**

Kayadibi Köyü sınırları içerisinde yer alan, köy merkezinin yaklaşık 6 km doğusunda konumlanan Karaveli Tümülüsü olarak tescil edilen tümülüste belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Taş ve toprak yığılması olan tümülüsün etrafında tarihleme yapılabilinecek herhangi bir arkeolojik materyalle karşılaşmamıştır.

### **Sonuç ve Değerlendirme**

2022 yılı Salda-Yeşilova yüzey araştırmaları, Takina (Yarışlı Köyü) ve Keretapa-Diokaisareia? (Kayadibi Köyü) yerleşimleri merkez olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Takina yerleşimi Roma Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlendirilen mil taşları ile M. Aquilus tarafından organize edilen Roma yol güzergahının bir parçasıdır. İlk olarak Ramsay Phrygia bölgesi güney sınırları için bu bölgenin üzerinde durmuş ve Takina yerleşimini Apameia'ya (Afyon) bağlı zengin bir kasaba ya da köy olarak tanımlamıştır. Yine Takina'nın Roma döneminde imparatorluk mülkünde olduğu Caracalla reskriptinden anlaşılır. Odukça önemli olan bu yazıt bölge idaresi hakkında bilgiler verir. Yüzey araştırmalarımız bu bilgiler doğrultusunda Takina yerleşim alanı olan Asar Tepede yoğunlaşır. Tepenin üst kodlarından güney doğu, güneybatı eteklerine kadar inen moloztaş duvarlarla yapılmış mekanlar tespit edilmiştir. Buna karşın blok taşlar ile yapılmış büyük kamu yapıları ile karşılaşmamıştır. Bean'in yayınında belirttiği ancak hiçbir fotoğraf ve çizimini koymadığı meclis binasına benzer bir yapı görülememiştir. Ayrıca Asar Tepenin güneyinde yer alan Çeşnir mevkiinde, Robert, Özsait ve Özsait'in Takina araştırmalarında basamaklı sunak olarak yorumladıkları alanın, taş kesme ocakları olduğu anlaşılmıştır. Asar Tepenin güney eteklerinde yoğun litus (ağırlık taşı) buluntuları yanında, kanal, küçük havuzlar gibi kaya izleri ve üzeri açık kaya odalarından anlaşılabileceği gibi bu alanın uzun ezmek ve şarap yapım atölyeleri için ayrıldığı rahatlıkla gözlenmektedir. Asar Tepenin batısında bulunan iki kayalık tepe ise Takina'nın nekropolisidir. 132 tane tespit edilen ve belgelenen khamasorion tipinde, bazıları yazıtlı mezarlar, bölgede daha önce karşılaşılmayan bir resim çizer. Bunun yanında Takina yerleşiminin, Yarışlı



Köyünün batısındaki mahallesi Tekke'ye ve güneyde ise yarısalı gölünün kuzeyine kadar yayıldığı anlaşılar. Seramik buluntu olarak Geç Demir Çağı başından (Arkaik Dönem), Klasik ve Hellenistik yanında Roma dönemine kadar güçlü izler barındırır. Ayrıca bulunan sırlı seramiklerle de, Doğu Roma İmparatorluğu içinde de Asar Tepenin yerleşim yeri olarak kullanıldığı anlaşılar.

Yarısalı köyü sınırları içerisinde iki höyükle de karşılaşmış ve İlk Tunç Çağı'na geri giden kaliteli seramikler izlenmiştir. Ancak araştırmamızın zaman sınırı dahilinde bu höyüklerde de Geç Demir Çağı'na (Arkaik Dönem) ait seramik repertuarı incelenmiştir. Bu repertuar gölün doğusundaki yarımada olarak adlandırılan Düver yerleşiminde izlenen seramik buluntularla örtüşür. Böylece Yarısalı gölü ve çevresinin neredeyse hiç terk edilmeden, yerleşimlerin iç içe geçtiği bir coğrafya olduğu görülmüştür.

2022 yılının ikinci durağı ise Salda gölünün doğusunda yer alan (Keretapa-Diokaisareia?) Kayadibi köyüdür. Lokalizasyonu oldukça tartışmalı olan bu yerleşime dair daha geniş, yoğunluklu yüzey araştırması 2023 yılında gerçekleştirilecektir. Buna karşın Kayadibi köyünün yaslandığı yüksek kayalığın üzerindeki kaleye çıkılarak belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Ramsey ve sonrasında Th. Corsten ile Hüliden'in çalışmalarında izlenen Kale, bölgede şimdiye kadar tespit edilen kalelerle büyük farklılıklar içerir. Yüksek tepeliğin kendi taslarından oluşan kuru duvar moloz taş duvarlar, bugün yıkılmış olsa da oldukça yüksek oldukları izlenir. Bir iç kale ve bir dış kaleden oluşan kompleksin içinde mekanlar izlenmektedir. Kalenin Roma döneminden, Doğu Roma dönemine kadar kullanıldığını arazi-deki seramik buluntunun yoğunluğuyla anlaşılar. Buna karşın kalenin içerisinde tespit edilen Demir Çağı (Arkaik Dönem) seramiklerinin varlığı, aynı alanın savunma amacıyla MÖ VII. yüzyıl içerisinde de kullanıldığını göstermiştir. Daha önce yüzey araştırmalarımızda tespit ettiğimiz Kibyrtis, Kabalia ve Pisidia haberleşme ve gözetleme kalelerinde benzer zaman skalasına rastlandığı için şaşırtıcı olmamıştır.

Salda-Yeşilova araştırmalarının ilk yılında bölgenin coğrafyası, yerleşim biçimleri, ekonomik organizasyonu ve dini düşünce yapısına dair birçok tespit yapılmıştır. Yerleşim arkeolojisine dair çok önemli sorular ve sonuçlar üretilmiştir. Sonraki araştırma süreçlerinde sadece arkeoloji değil, farklı bilim alanları ve bilim insanları ile sorularımıza cevaplar bulunmaya ve yeni sorular üretilmeye çalışılacaktır.

## BİBLİYOGRAFYA

- Bean G. E. 1959, "Notes and Inscriptions from Pisidia. Part I". *AnatStud* IX, 67- 117.
- Corsten Th. & Hüliden O. 2012, "Zwischen den Kulturen. Feldforschungen in der Kibyrtis. Bericht zu den Kampagnen 2008–2011". *IstMitt* 62, 7-117.
- Destephen S. 2007, "La frontière orientale de la province d'Asie: le dossier de Takina". *EA* 40, 147-173.
- French D. H. 2012, *Roman Roads and Milestones of Asia Minor Vol. 3: Milestones, Fasc. 3.1: Republican*. London.
- Labarre G., M. Özsaıt & N. Özsaıt 2010, "Monuments funéraires et inscriptions de Pisidie (Burdur-Isparta)". *Anatolia Antiqua* 18, 59- 88.
- Milner N. P. 1998, *An Epigraphical Survey in the Kibyra-Olbasa Region Conducted by A.S. Hall*. Ankara.
- Özsaıt M. 1976, "Pisidya Bölgesinde Yeni Prehistorik İskan Yerleri (I)". *Anadolu Araştırmaları* IV, 71-95.
- Ramsay W. M. 1887, "Antiquities of Southern Phrygia and the Border Lands (I)". *AJA* III/4, 344-368.
- Ramsay W. M. 1895, *The Cities and Bishopricks of Phrygia: Being an Essay of the Local History of Phrygia from the Earliest Times to the Turkish Conquest. Vol. 1: The Lycos Valley and South-western Phrygia*. Oxford.
- Robert L. 1962, *Villes d'Asie Mineure. Études de géographie ancienne*. Paris.
- Şahin S. & French D. 1987, "Ein Document aus Takina". *EA* 10, 133-150.